

Kvinder og pension

En række forskelle mellem mænd og kvinder kan have betydning for den senere pension. Kvinder er mere fraværende fra arbejdsmarkedet, de lever statistisk set længere, og kvinder har gennemsnitligt set lavere årsindkomster end mænd.

Økonomi- og Erhvervsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Finansministeriet og Social- og Ligestillingsministeriet har barslet med en omfattende rapport "Redegørelse om kvinders pensionsmæssige stilling".

Selvom redegørelsens konklusioner ikke direkte kan overføres til vores pensionskasse, rejser den nogle principielle problemstillinger, som også kan være interessante for os.

Vi har plukket lidt i rapporten:

Mandlige folkepensionister har i dag betydeligt højere gennemsnitsindkomster end de kvindelige.

Mænds folkepension, ATP, formueafkast, øvrige pension og indkomst ligger sammenlagt cirka 1/3 højere end kvindernes.

Det er især på området øvrige indkomst, som hovedsageligt består af erhvervsindkomst, at forskellen skærrer i øjnene. Her er mændenes indkomst 3 gange så stor som på spindesiden.

Kvinder har højere folkepensionsudbetalinger, som forklares med dels lavere aftrapning, og dels fordi en større andel er enlige.

Generelt sparer kvinder gennemsnitligt set en større andel af deres indkomst op til pension end mænd med tilsvarende indkomster. Men selvom om de gør det, er den gennemsnitlige årlige opsparing alligevel cirka 18 1/2 pct. lavere, fordi de gennemsnitlige indkomster er lavere.

Foto: Polfoto

Indbetalinger til ATP og SP udgør en stort set lige andel af indkomsten for mænd og kvinder. Der er dog en tendens til, at indbetalingerne er størst for kvinder i de lavere indkomstintervaller, hvilket kan skyldes, at der blandt mænd med lavere indkomster er en større andel af selvstændige end blandt kvinder, og selvstændige bidrager ikke nødvendigvis til ATP.

At færre kvinder er selvstændige er også en af årsagerne til, at kvinder har en højere indbetalingsprocent til arbejdsmarkedspension. Hvis der alene ses på fuldt beskæftigede lønmodtagere, har kvinder også en højere indbetalingsprocent, hvilket hovedsageligt skyldes, at de er ansat på overenskomstområder med højere bidragsprocenter. Hertil kommer, at der også er en lidt større andel af de kvindelige lønmodtagere, der bidrager til arbejdsmarkedspen-

sionen. Begge dele kan hænge sammen med, at en større andel af kvinder end mænd er offentligt ansatte.

Kun godt 3 pct. af kvinderne mod 5½ pct. af mændene foretager en pensionsopsparring svarende til under 1 pct. af den personlige indkomst, mens 16 pct. af mændene indbetaler mellem 1 og 5 pct. af indkomsten, hvilket kun gælder for 13 pct. af kvinderne.

Tallene er baseret på pensionsopsparringer i 2000, og der er især på det private arbejdsmarked aftalt stigende bidragsprocenter frem mod 2004, hvilket vil trække i retning af en indsnævring af forskellen i indbetalingsprocenter til arbejdsmarkedspension mellem mænd og kvinder.

Større kvinde-fravær

Historisk set har kvinders arbejdsmarkedsdeltagelse været betydeligt lavere end mænds, men der er dog siden starten af 1970'erne sket en betydelig indsnævring i forskellen. Denne historiske forskel har betydning for kvindernes pensionsmæssige stilling i dag, hvor f.eks. en lavere andel af kvinder end mænd modtager ATP-pension, og dem, der får den, samtidig får udbetalt en lavere pension.

At kvinder så generelt lever længere end mænd – 3,2 år - efter det fyldte 67. år og dermed får udbetalt knapt 70.000 kr i gennemsnit mere end mænd på den ATP-konto er en anden sag.

Kvinder har i alle aldersgrupper fortsat lavere beskæftigelses- og erhvervsfrekvenser end mænd. Dette skinner især igennem for de ældre årgange på arbejdsmarkedet 55-66 år. Men også i de yngre årgange 25-34 år er der en mere betydelig forskel end blandt de 35-54-årige.

For de yngre årgange er det forskelle i benyttelsen af barsels- og børnepasningsorlov, som giver sig udslag i en højere beskæftigelsesfrekvens for mænd, og en lidt større andel af kvinder end mænd er studerende eller kontanthjælpsmodtagere.

I forhold til kvinders pensionsmæssige stilling på længere sigt, vil den fremtidige udvikling i fraværet på arbejdsmarkedet være af stor betydning. Der forventes en lille stigning i de ældre kvinders erhvervsdeltagelse, hvilket bl.a. kan skyldes udfasning af overgangsydelsen. I 2002 var der dobbelt så mange kvinder end mænd på overgangsydelse.

En fremskrivning viser derimod ikke nogen vækst i de yngre kvinders erhvervsdeltagelse. Snarere en vigende tendens for kvinder i slutningen af 20'erne, hvilket bl.a. kan skyldes forlængelsen af barselsorloven, som trådte i kraft fra 2002

Indsnævring ændrer intet

Redegørelsen sammenfatter bl.a., at

- Fuldt beskæftigede kvinder generelt set foretager større pensionsopsparring end fuldt beskæftigede mænd med tilsvarende indkomster. Alligevel er den gennemsnitlige indbetaling til pension lavere for kvinder end mænd som følge af lavere indkomster.
- Kvinder er mere fraværende fra arbejdsmarkedet. Der må dog på sigt forventes en mindre indsnævring af fraværet i de ældre aldersklasser
- Fravær på arbejdsmarkedet resulterer isoleret set i et større opsparingsbehov i de perioder, hvor personen er på arbejdsmarkedet. 2 års fravær tidligt i arbejdslivet reducerer arbejdsmarkedspensionen med cirka 6 pct., mens 1 års tidligere tilbagetrækning reducerer pensionen med 2 eller 8 pct. alt efter, om pensionen samtidig vælges udbetalt tidligere.
- Kvinders løn er lavere end mænds. En højere løn øger opsparingsbehovet for at undgå en betydelig indkomstnedgang ved tilbagetrækning. En person med en samlet årsløn på 400.000 kr. skal således have en bidragsprocent på 10,5 for at opnå samme dækningsgrad som en person med en årsløn på 280.000 kr. med en bidragsprocent på 4,8.

Kvindernes gennemsnitlige tilbagetrækningsalder er i dag cirka 60,8 år mod 61½ år for mænd. Men selv med betydelig større forskelle i tilbagetrækningsalderen end i dag, vil kvinders dækningsgrader fremover blive højere end mænds. En fastholdelse eller forøgelse af den nuværende forskel i tilbagetrækningsadfærden vil resultere i større forskelle i den disponible pensionsindkomst, mener redegørelsen.

Det understreges også, at der er begrænsninger på, hvor nøjagtigt opsparingen i 2000 vil afspejle den fremtidige opsparing. Det er jo ikke sikkert, at en 25-årig i dag vil foretage samme opsparing eller have samme indkomst, når denne bliver 50 år, som en 50-årig i 2000.

F.eks. vil den 25-årige som 50-årig typisk have været omfattet af en arbejdsmarkedspension i flere af de foregående år end en 50-årig i 2000. Og der vil jo også fortsat ske en udbygning af arbejdsmarkedspensionen frem til 2004.

Kvindernes forspring med hensyn til indbetalingsprocent til arbejdsmarkedspension – f.eks. på sundhedsområdet – vil fremover blive indsnævret. Men det resulterer ikke i ændringer af det overordnede resultat, at de nominelle pensioner fortsat vil være højest for mænd og dækningsgraderne højest for kvinderne, fremgår det af redegørelsen, som interesserede kan bestille hos Schultz Information – telefon:

4363 2300.

Nyt bestyrelsesmedlem

Efter apoteker Bodil Strøh's alt for tidlige bortgang har Danmarks Apotekerforening udpeget apoteker Per Wijngaard, Næstved Svane Apotek, til nyt bestyrelsesmedlem i Pensionskassen.

Den ordinære generalforsamling finder sted den 28. april 2004 kl. 18.30 i IDA, Ingeniørforeningens Mødecenter, Kalvebod Brygge 31-33, 1780 København V

Jul- og Nytårslukket

I lighed med sidste år holder Pensionskassen lukket i forbindelse med Jul og Nytår. Pensionskassen vil være lukket fra onsdag den 24. december 2003 til fredag den 2. januar 2004 (begge dage incl.) Vi ønsker medlemmerne en rigtig glædelig Jul og et godt Nytår.

Investeringsstrategi snart helt på plads

Fra marts 2004 vil medlemmerne kunne følge udviklingen i Pensionskassens samlede investeringsafkast på www.farmapension.dk

Pensionskassen har som tidligere oplyst besluttet at outsource investerings-siden til en række investeringsforeninger. Efter en gennemgang af samtlige danske investeringsforeninger samt udvalgte udenlandske besluttede bestyrelsen i marts 2003 at anvende Nykredit Invest, Danske Invest, Nordea Invest, Sparinvest, Sparindex, Midtinvest, Wellington og Schroeder. De pågældende investeringsforeninger var de bedste indenfor de enkelte investeringsområder, samtidig med at de førte en stringent investeringspolitik. Pensionskassen investerer primært i børsnoterede investeringsforeninger, hvilket giver den bedste fleksibilitet.

Pensionskassernes omkostninger ved at anvende børsnoterede investeringsforeninger er forhandlet med de enkelte investeringsforeninger, således at det ligger på niveau med almindelige porteføljeaftaler. Implementeringen af investeringsstrategien er næsten gennemført og forventes endelig på plads ved årsskiftet. Fordelen ved den nye investeringspolitik er, at Pensionskassen sikres specialistviden indenfor de enkelte investeringsområder, hvilket Pensionskassen ikke selv vil kunne have, hvis det skulle være omkostningsmæssigt for-svarligt. Pensionskassens erfaringer med den

nye investeringsmåde er endnu be-grænset, men vi har lært, at det tager væsentligt længere tid at gennemføre, end vi umiddelbart forventede. Ved at omlægge investeringerne til investering i investeringsforeninger er alle værdipapirer enten solgt til de pågældende investeringsforeninger eller solgt i markedet – en proces der skal gennemføres på en måde, så markedet ikke påvirkes heraf. Når investeringerne er endeligt på plads vil det blive muligt på Pensionskassens hjemmeside hver måned at se, hvordan afkastet udvikler sig samlet for Pensionskassen. Første gang forventes at blive i marts 2004.

Øget valgfrihed vil øge omkostninger markant

Den fri flytteret, som Bremer-rapporten bl.a. anbefaler, er ikke reel. Kun de "gode" liv vil få denne mulighed, mens de "dårlige" liv ikke vil kunne optages i andre ordninger

Gennem de sidste måneder har dagspressen indeholdt en stribe artikler om den såkaldte Bremerrapport. Rapporten er en udløber af regeringsgrundlaget, hvoraf det fremgik, at der "ville blive fremsat forslag, som giver større frihed for den enkelte til at placere og forvalte pensionsopsparing". Rapporten er udarbejdet af et embedsmandsudvalg med repræsentanter fra Erhvervs- og Økonomiministeriet, Skatteministeriet og Beskæftigelsesministeriet.

Embedsmandsudvalget har analyseret stort set alle pensionsordninger fra ATP over LD, private pensionsordninger og Arbejdsmarkedspensionsordninger.

Rapporten, der er på over 550 sider, vil her ikke blive gennemgået i enkeltheder, men blot nogle hovedpunkter som kan få betydning for Pensionskassen.

Fra regeringens side ønsker man at give medlemmer af pensionskasser større indflydelse på investeringsbeslutningen og på valg af ydelser. Omvendt er man opmærksom på, at disse valg ikke må få indflydelse på det kollektive forsikringselement, der er i de enkelte ordninger. Herudover er man inde på at skabe fri flytteret mellem de enkelte pensionsordninger.

Umiddelbar et fornuftigt og demokratisk udgangspunkt. Men hvad er konsekvenserne egentlig?

Ved valgfrihed indenfor enkeltydelser vil "skadesprocenten" indenfor disse ydelser selvsagt være større end for det samlede fællesskab i dag, da de medlemmer, der vil vælge en specielt produkt, naturligvis vil være de medlemmer, som har størst risiko for at skulle "bruge" ydelsen.

Valgfrihed på investeringssiden vil betyde, at der må gives afkald på den mindsterente, som medlemmerne af Pensionskassen er sikret. Det enkelte medlem er selv ansvarlig for afkastet på de investerede midler. Samtidig kan det konstateres, at et individuelt godt afkast ikke fuldt ud vil komme den enkelte til gode, da der vil være nogle samspilsproblemer over til folkepensionen.

Tilpasser produkterne løbende

Udvalget foreslår på investeringssiden, at samtlige medlemmer i den enkelte pensionskasse skal betale for et system, der kan anvendes af den enkelte pensionsopsparer, som vil investere selv, mens driften af systemet skal afholdes af brugerne. Dette vil være helt urealistisk i de små pensionskasser, hvor et lille antal af medlemmerne vil et sådant system.

En fri flytteret er ikke reel, idet kun de "gode" liv vil få denne mulighed, mens de "dårlige" liv ikke vil kunne optages i andre ordninger. Der vil med andre ord være tale om et opgør med det kollektive forsikringselement, hvorfor forslaget ikke søges fremmet. Man har dog besluttet, at den særlige pensionsordning og midlerne i Lønmodtagernes Dyrtdsfond skal kunne flyttes til andre ordninger. Når lovgivningen er gennemført, vil Pensionskassen overveje, om der kan være fordele for vore medlemmer ved at flytte deres midler i de 2 ordninger, eller om vi vil anbefale, at midlerne ikke flyttes.

Som samlet konklusion kan man derfor sige, at øget valgfrihed nødvendigvis vil betyde væsentligt forøgede omkostninger.

Spørgsmålet er, om det er valgfrihed vore medlemmer ønsker, eller om det er et produkt, som dækker størstedelen af medlemmers behov. Vi tror det sidste – ikke mindst fordi Pensionskassen altid løbende har tilpasset produkterne til ønsker, som vi hører på generalforsamlinger og medlemsmøder.

Indtil nu er der kun kommet et konkret forslag ud af udvalget, nemlig at der skal åbnes mulighed for at flytte pengene fra Lønmodtagernes Dyrtdsfond og den særlige pensionsopsparing til andre pensionsordninger.